

Exklusivt i Tidaholm

När man av en händelse har vägarna förbi Tidaholm och dessutom en stund över i tidschemat, ja, då är ett stopp vid Tidaholms Museum en bra idé.

TEXT OCH FOTO: BOSSE NORVINGE

Vi gjorde ett oförväntat litet besök och efter att irrat runt en stund bland olika utställningar och aktiverat flera ur personalen att leta upp någon av de inblandade i museets fordonssdel dyker en glad herre upp efter en stund. Det är Per-Olof Graaf, en av de engagerade i utställningen om Tidaholms Bruk och dess fordonstillverkning.

På Tidaholms Bruk tillverkades lastbilar, brandbilar och bussar mellan åren 1903 och 1934. Men lågkonjunkturen på 30-talet fick till följd att verksamheten till 1934 avvecklades. Men under den perioden hann i alla fall 1 100 fordon att tillverkas, och några av dessa finns idag på museet som drivs i kommunal regi. Fordonen däremot ägs och förvaltas av Tidaholms Hembygdsförening.

PER-OLOF GRAAF VISAR IN i utställningshallen som är i form av en mindre lokal där väggarna just har målats om. Avdelningen håller nu stängt, men det hindrar inte att vi får kika in i skattkammaren. Inne i hörnet finns en hästkärra, en hästsläde och ett par brandsprutor. Framför står en av de första tillverkade lastbilarna.

– De första tio hette Thor. Detta är nummer sju troligen tillverkad kring 1909, förklarar Per-Olof och lyfter på motorhuvu och blottar

den lilla motorn av inhemsk tillverkning.

I lokalen står också en annan lastbil, men av betydligt senare årsmodell. Det är en TSL från 1927 med lastförmåga på 1,5 ton som flera säkert sett på olika träffar och rallyn efter att den blev färdigrenoverad 1986. Bland annat så deltog den på det berömda London-Brightonrallyt 1993. Förövrigt en startplats som man vann i samband med Elmia Lastbil 92.

Ett betydande stort antal som lämnade fabriken i Tidaholm var brandbilar, och i utställningslokalen finns självfallet den kategorin representerad. Detta i form av det välkända exemplaret från 1928 som har tjänstgjort i Umeå. Men också en mindre exponerad brandbil i form av en T6L från 1931 i bruksskick. Det var en gåva från Vänersborgs Brandkår där den tidigare tjänstgjort. Motorn är en 6-cylindrig på 75 hästkrafter, att jämföra med de båda TSL-bilarna med sina mindre 45-hästars 4:or.

Bredvid utställningshallen finns verkstaden, och det är där arbetet med de framtida utställningsobjekten pågår varje måndagskväll.

Per-Olof visar motorn som brukar demonstreras för besökare. Han stannar sedan upp vid ett stort ritbord där flera kopior på originalritningar sitter uppsatta.

– Här finns 3 500 ritningar arkiverade, berättar han och tillägger att en hel del fotografier också ingår i den värdefulla dokumentationen över företagets tillverkning och produktion.

BREVID EN BRANDBIL FRÅN 1929 står projektet man för tillfället jobbar med. Det är en tippbil med trevägstipp. Årsmodellen är 1923. Ram och axlar verkar i det närmaste klart och allt står stadigt på massiva gummihjul.

– Vi är noga med att hitta allt och göra allt rätt, förklarar Per-Olof när vi tittar på chassiet som står i verkstaden med sin träkonstruktion som hyttstomme och trevägstippramen som saknar sitt flak. En blank och till synes felfri mässingskylare sitter på plats. Huvu är däremot i halvskaabigt skick men en färdigt renoverad bil ser inte alls så avlägset ut.

– Den är nog färdig om fyra år. Det går inte jättefort, de jobbar fyra timmar varje måndag, berättar Per-Olof och förklarar att det brukar vara 8–10 medlemmar av totalt 13 som jobbar med bilen varje måndag. De har olika kunskaper. Några är snickare, en är målare, en är svetsare och några kan svarva och fräsa.

– Vi behöver inte ha bråttom. Det här är ett

levande museum, understryker Per-Olof.

– Den drivs fram av en gummikedja med länkar, en bra konstruktion som men kunde laga själv, hinner Per-Olof tillägga innan vi går vidare in genom nästa dörr in i ett av museets förråd. Det är förutom ett stort reservdelslager också lagring av de fordon som för tillfället inte exponeras i utställningshallen.

Här hittar vi ytterligare en brandspruta och en brandbil samt en värenoverad buss för 19 passagerare från 1925 som trafikerade linjen Tidaholm-Hjo från 1925 till 1935. Även den har deltagit i London-Brightonrallyt och vann andrapris i Finaste deltagande utländska fordon berättar Per-Olof och smiter vidare in bland alla hyllor, lösa motorer och delar till det största fordonet i samlingen som nu gömmer sig i mörkret.

Det är deras T6L3 långträdare från 1933 som nog ligger lastbilsfolket närmast om hjärtat.

Den kännetecknas av sin framflyttade förarplats och tandemdrivna boggi. Fordonet

ägdes en gång av KG Larssons Åkeri i Axvall och rekonstruerades 1995–2000.

– Vi utgick från en chassiram med axlar, hjul och kraftöverföring, berättar Per-Olof.

En del delar fanns men mycket fick faktiskt nyttillverkas.

Efter vår lilla rundtur som också innefattade en åktur till Tidaholms Bruks gamla lokaler som ligger ett stenkast från gamla tändsticksfabriken på Vulcanön där museet finns, berättar Per-Olof att allt är på ideell basis och inga intäkter finns på visningarna.

Nu återstår bara att utbilda några guider och fram i mars lovar man att nyinvigningen av fordonsmuseet kommer att hållas.

Under tiden fortsätter renoveringen i verkstaden och fler är att vänta. Sällskapet har uppskattningsvis ramar och axlar för omkring 20 bilar till, så än är det långt ifrån färdigskruvat i lokalerna, i alla fall så länge arbetslaget kämpar vidare.

bosse.norvinge@akeri.se

KULTURSKATT Tidaholm har sin plats på den svenska fordonskartan. En som vet är Per-Olof Graaf.

Tävla med tidningen

Förutom Tidaholm, och förstås Volvo och Scania inkluderat Vabis, har Sverige fler lastbilstillverkare i sin historia. Vilket är ett annat av dessa?

1. Thule
- X. Tibro
2. Tandberg

Skicka ditt svar till: akeritidning@akeri.se eller med vanlig post: **Svensk Åkeritidning, Box 7282, 103 89 Stockholm.**

Märk kuvertet "Nostalgitävlingen". Senast den 23 januari behöver vi ha ditt svar. I potten den här gången ligger vårt populära multiverktyg.

Grattis!

Emblemet i förra läsartävlingen tillhörde det gamla tyska lastbilsfabrikatet Vomag, vilket Xxxxxx Xxxxxxxx i Xxxxxxxx kunde klura ut.

Grattis! Den fina Volvoboken kommer med posten!

